

II. ULUSLARARASI ÇOCUK KORUMA KONGRESİ SONUÇ BİLDİRGESİ

II. Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi; ülkemizde ve dünyada çocukların haklarının gözetilmesi, sağlıklı yaşam koşullarına kavuşturulmaları, korunmaları ve çocukları koruyan yasal süreçlerin etkinleştirilmesinin çok önemli bir toplumsal sorumluluk olduğu öz görev bilinciyle “*Çocukların Yaşam Hakkı*” üst başlığında 11-13 Kasım 2016 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Çocukların korunmasına ilişkin konular, farklı uzmanlık alanlarından katılımcılarla tartışılarak, bu alanda bütüncül ve işlerlikli bir model oluşturmak amaçlanmıştır. Kongre çıktılarının toplumda ve bilim evreninde bir farkındalık ve duyarlılık oluşturmasını dilemekteyiz.

Kongrede; çocuğun yaşama ve gelişme hakkı, çocuk haklarının hayata geçirilmesi, çocuk haklarının korunmasında uluslararası yaklaşımlar, göç ve göçten kaynaklanan çocuk hakları ihlalleri, çocuk yaşta evlilikler, madde bağımlılığı, çocuk istismarı ve ihmali, çocuk işçiliği, çocuk koruma sisteminde sorunlar, çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde eğitim programları ve eğitimcilerin rolü, olumlu ebeveynlik ve benzerleri konular uluslar arası ve ulusal boyutta tartışılmış ve çocuğun örselenmeden korunması için yapılan ve yapılması gereken önleme, savunma, sağaltım, izlem çalışmaları, eğitim, araştırma ve eşgüdüm uygulamaları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çocuğu ve ergeni çevreleyen risk etmenleri ve ülkemizdeki durum:

- **Yaşama ve gelişme çocuğun temel hakkıdır** ve tüm hakların şemsiyesidir. Çocuğun herhangi bir hakkının ihlali, yaşama hakkının dolaylı, gelişme hakkının ise doğrudan ihlali anlamına gelmektedir. Savaş, terör, göç, çocuk işçiliği, çocuk satışı, çocuğun her ortamda fiziksel ve cinsel istismarı çocukların yaşamını sonlandırmaya da tehdit etmekte; sağlık, eğitim ve hak ihlaline yol açmakta ve gelişimini ciddi düzeyde engellemektedir. Çocuk hakları ihmal ve ihlalleri, yaşamın sonuna dek taşınan bedensel ve ruhsal izlerle sağlıklı, mutlu ve üretken bir erişkin olma şansını azaltmaktadır.
- **UNICEF yaklaşık 50 milyon çocuğun sınır dışı göç ettirildiğini** veya yerlerinden edildiğini tahmin etmektedir. Bu çocuklar dünyadaki en hassas gruplardan birini oluşturmakta olup en ciddi istismarlara ve ihmellere uğrama riskleri vardır. Birleşmiş Milletler, UNICEF, WHO, hükümetler ve sivil toplum örgütleri çocuklara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için üstün çaba göstermelidirler.
- **Son yıllarda yanı başımızdaki ülkelerde süre giden savaşın savurduğu çocuklar**; dilini bilmedikleri, gelenek, görenek ve kültürüne hakim olmadıkları yabancı bir ülkede yaşam savaşı vermektedirler. Eğitimden pay alamamakta, kız çocuklarına ise erken evlilikler dayatılmaktadır. Her iki durum da çocuk hakları ihlalidir.
- **Göçler ve göçlerin en temel nedeni olan savaşlar** çocuğun yaşamda kalma hakkını bütünüyle ihlal etmektedir. 2009 UNICEF Dünya çocuklarının raporunda 1990 larda 2 milyondan fazla çocuğun silahlı çatışmalarda öldüğü bildirilmiştir. 2013 yılında beş yaşından önce ölen çocukların 1/5i savaş ve çatışmaların olduğu ülkelerde yaşamaktaydı. Çatışmalar sırasında doğrudan ölümlere ek olarak göçler sırasında ya da sığınılan ülkede hastalıklar, kötü beslenme, aşuların yapılamaması gibi nedenlerle bebek ve çocuk ölüm hızlarında artış olmaktadır. Çatışmalar sırasında çocuk ölümlerinin %5i doğrudan travma sonucu, %95i açlık ve hastalık nedeniyle olmuştur.

- **Türkiye’de çocuk refahı ve korunması düzenlemelerinde göçmen çocuklar** karanlıkta kalan bir grup olarak öne çıkmaktadır. Göçmen çocuklar hali hazırda hak ihlallerine karşın kırılğan bir grup olarak çoğalmakta; bir yandan yerleşik göçmen gruplar geleceğe dair vizyonumuzda ihmal etmememiz bir grup haline gelmekte, bir yandan da yerel çocuklar giderek daha sık farklı kültürlerin bir arada bulunduğu gündelik yaşam pratiklerinin içine girmektedirler. Çocuk refahı düzenlemeleri ve çocuk politikası tartışmalarında göçmen çocuklar ve çok kültürlülük önemsenmeli ve ele alınmalıdır.
- **Kurumlarda büyüyen çocuklar** `yapısal ihmal` olarak tanımlanan yetersiz personel, kısıtlı uyarana maruz kalma ve en önemlisi yetersiz bakım ve bağlanma figürü olan bakım verenlerle etkileşme fırsatını bulamama nedeniyle çoğu alanda gelişimsel olarak geri kalmakta ve bağlanma gereksinimleri karşılanamamaktadır. Yapılan takip çalışmaları bu çocuklar kurumdan ayrıldıktan sonra da başta dikkat, dışsallaştırma ve içselleştirme sorunları olmak üzere çok sayıda duygusal ve davranışsal sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Kurum personelinin söz edilen konular hakkında bilgisinin olması ve güvensiz bağlanma riskini azaltacak bakım ve bakıcı duyarlılığı programlarının kurumlarda uygulanması önem taşımaktadır.
- **Erken yaşta evlilikler** dünyanın her bölgesinde gözlenmekle birlikte özellikle az gelişmiş veya Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde çok daha yaygın ve yoğun yaşanmaktadır. Çocuğun henüz fiziksel, ruhsal, cinsel ve sosyal gelişimini tamamlamadan evlilik sistemi içine girmesi, yetişkin bireyden beklenen tüm sorumlulukları yüklenmesi ve çoğu kez erken gebelik ve annelik ile tanışması fiziksel ve ruhsal yönden olumsuz etkilere yol açmaktadır. Ülkemizde bu konunun toplumsal kabulünün yüksek oluşu nedeniyle normal görülmesi, toplumun çoğunluğu tarafından `sorun` olarak algılanmaması ile sonuçlanmaktadır. Nitekim Türkiye’de son 11 yıl içinde 500.000 den fazla kız çocuğu ``imam nikahı`` olarak adlandırılan gayri resmi yolla evlendirilmiştir. Konunun çocuk hakları bağlamında değerlendirilmesi ve çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek önleyici hizmetlere odaklanması uygun olacaktır.
- **Alkol, sigara ve diğer maddelerin kullanımı** ciddi, genellikle kronik ve karmaşık biyopsikososyal bir sorundur. Giderek toplumun daha geniş bir kesimini etkilemekte, kullanım sıklığında bir artış olduğu bildirilmektedir. Alkol/madde kullanımı genelde gençlik döneminde başlamakta, esrar ergenlikte en yaygın kullanılan yasa dışı madde olarak bilinmektedir. Çocuk ihmal ve istismarının en somut çıktılarında biri olan yasa dışı maddelerin sürümü, aile içi ilişkilerden uluslararası ilişkilere kadar çok geniş yelpazede paydaş bulabilmektedir. Soruna bütüncül bakış açısı, sorunun daha gerçekçi ele alınabilmesi için ön koşuldur. Bu alanda çalışanların gerekli nitelikleri taşımaması durumunda madde bağımlılığının ele alınışı etkisiz cılız girişimlerin ötesine geçememekte, hatta reklam niteliği taşıyabilmekte, umarsızlık ve uysal uyum geliştirebilmektedir.
- **Sokakta çalıştırılan çocuk sorunu** çocuk refahı alanında en önemli sorunlardan birisidir. Türkiye’de bu sorun özellikle Suriye vatandaşı göçmenlerin gelişi ile daha da karmaşık bir hal almıştır. Ankara’da, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezince sokakta çalıştırılan %43,5i Suriye vatandaşı 92 çocukla yapılan bir araştırmada çocukların büyük çoğunluğunun göçü deneylenmiş oldukları saptanmıştır. Yaptıkları iş genellikle atık toplamaktır, beslenmeleri düzenli ve yeterli değildir. Araştırmaya katılan Suriye vatandaşı çocukların hiçbiri okula gitmemektedir. Çocukların yaklaşık üçte biri sokakta fiziksel istismara maruz kalmaktadır. Sokakta çalıştırılan çocuk sorunu birden fazla faktörü içeren çok değişken

bir yapıya sahiptir. Çocukların karşılaştıkları riskler çok çeşitlidir. Sorunun çözümü çok disiplinli bütüncül yaklaşımla mümkündür.

- **Güvenlik birimlerine gelen ve getirilen çocuk sayısı** 2015 yılında, 2014 yılına göre %4,4 oranında artarak 303.213 olmuştur. Bu çocukların %46,9 u mağdur, %39 u kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile, %5,8 i kayıt başvurusu yapıp daha sonra bulunan, %4,4 ünün bilgisine başvurma ve %3,9 unun ise diğer nedenlerle geldikleri ya da getirildikleri görülmektedir. Ülkemizde çocuğa özgü adalet sistemi, farklı sistem ve disiplinlerin bir arada çalışmasını gerektiren bir yapı üzerinde kurulmuştur.
- **Çocukların ticari cinsel sömürüsü** ülkemizde ve dünyada öne çıkan çocuk istismarı alt başlıklarından biridir. Erken yaşta yapılan evlilikler ve "**çocuk gelinler**" sorununun da ticari cinsel sömürü kapsamında ele alınması ve bu durumun çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden olumsuz etkilediği bilinmelidir. Bu birliktelikler kız çocuklarının sağlık, eğitim, çalışma haklarını elinden almakta, toplumsal etkinliklerden uzaklaşma, özgüven eksikliği ve akranlardan kopmaya yol açmaktadır. Bu konular, kapsamı, mağduriyeti ortaya çıkaran riskler, konuya ilişkin toplumsal bakış açısı, kuşak aşkın etkileri ve önlemler açısından dikkate alınmalıdır.